

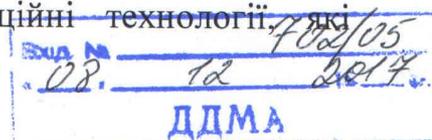
До спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03
у Донбаській державній машинобудівній академії МОН України

ВІДГУК
офіційного опонента кандидата економічних наук
Харченко Олександр Сергійович
на дисертаційну роботу Шакіної Наталії Анатоліївни
«Стратегічне управління науково-технічним розвитком України за умов
глобальної конкуренції», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та
управління національним господарством

1. **Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами.** Серед основних тенденцій розвитку світової економіки у XXI столітті виділяють зростаючу роль науково-технічного прогресу у забезпеченні конкурентоспроможності національних економік, тому прискорений розвиток науково-технічної й інноваційної сфер діяльності набуває стратегічного значення.

Усі реформи в організаційних структурах управління наукою пов'язані з пошуком шляхів підвищення ефективності інвестування у дослідження. Своїми рішеннями держави намагаються запроваджувати нові стимули для підвищення результативності витрат на наукову діяльність, а також формувати більш дієві системи генерування знань, їх розповсюдження у суспільстві та продуктивного впровадження в економічній діяльності. Створення сприятливих умов для розвитку та підвищення ефективності наукової й інноваційної діяльності є пріоритетним завданням державної науково-технічної й інноваційної політики розвинених країн світу. Одним з головних фінансових інструментів і основною формою прямої державної підтримки наукової й інноваційної діяльності у цих країнах залишається бюджетне фінансування.

Як свідчать роботи багатьох видатних економістів сучасності, результати науково-технічної діяльності та інноваційні технології, які

базуються на впровадженні нових знань, є одним із головних ресурсів, що визначають темпи економічного зростання країни. Моніторинг виконання завдань і оцінювання отриманих результатів за допомогою системи показників і індикаторів розглядається у провідних країнах світу як важлива складова ефективної науково-технічної політики.

За цих умов набуває особливого значення проведення дослідження, спрямованого на удосконалення стратегічного управління науково-технічним розвитком країни відповідно до впровадження основних положень документу «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів», що свідчить про актуальність дисертаційної роботи Шакіної Н.А.

Дисертація Шакіної Н.А. тісно пов'язана з науково-дослідною темою ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» МОН України «Стратегія забезпечення конкурентоспроможності: макро- та мікроекономічні аспекти» (номер державної реєстрації 0110U005823, 2010-2012 рр.), а також комплексною науковою темою наукового журналу «Економіка і фінанси» (м. Дніпропетровськ) «Розробка концепції забезпечення економічної безпеки в умовах глобалізації світової економіки» (номер державної реєстрації 0113U007516, 2013-2016 рр.), у межах яких автором проведено аналіз конкурентоспроможності України на макро- та мікроекономічному рівні, сформована єдина державна концепція економічного розвитку на основі НТП як базису зміцнення економічної безпеки України, оцінено стан правової бази забезпечення науково-технічного розвитку країни, виявлені недоліки і проблеми поточного стану стратегічного управління науково-технічним розвитком України.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз дисертаційної роботи Шакіної Н.А. дозволяє зробити висновок, що наукові положення, висновки і пропозиції, представлені в роботі, є

достовірними та достатньо обґрунтованими. Результати дослідження базуються на результатах аналізу теоретичних, практичних та методичних засад стратегічного управління науково-технічним розвитком країни, опрацюванні значної кількості літературних джерел, використанні офіційної статистичної інформації і застосуванні комплексу загальнонаукових, конкретно-наукових і спеціальних методів пізнання. Автором широко використовуються законодавчі та нормативно-правові акти з питань державного управління науково-технічним та інноваційним розвитком України, дані міжнародних рейтингових агенцій, зарубіжна і вітчизняна аналітична інформація щодо науково-технічного розвитку України.

Основні наукові результати дисертаційної роботи характеризуються науковою новизною, з якою на особисту увагу заслуговують наступні:

обґрунтовано і змістовно розкрито за структурними елементами цілісний комплекс законодавчого забезпечення стратегічного управління науково-технічним розвитком України, який включає траєкторну концепцію стратегічного управління НТР і дорожню карту її реалізації, стратегію НТР України, яка передбачає виконання трьох етапів і набір Державних цільових програм, що забезпечують її здійснення (с. 137-145);

удосконалено методичні засади прогнозування науково-технічного розвитку України за рахунок обґрунтування системи його показників, побудови кореляційно-регресійної моделі їх впливу на ВВП країни і розрахунку коефіцієнтів еластичності ВВП за параметрами науково-технічного розвитку (с. 81-89);

запропоновано комплекс напрямів удосконалення стратегічного управління НТР України, який, на відміну від існуючих, співвіднесений з функціональною моделлю стратегічного управління науково-технічним розвитком і налічує сім напрямів (цілепокладання, комунікаційний, функціональний, стратегічне прогнозування, стратегічне планування, організаційний, управлінський) (с. 106-107);

наведено механізм формування Стратегії НТР України, який, на відміну від існуючих, спрямований на забезпечення системності і цілісності Стратегії, узгодження цілей НТР на всіх рівнях управління і формування конкурентних переваг у національному і глобальному масштабах, що запропоновано досягти шляхом розширення повноважень Кабінету Міністрів України щодо визначення стратегічно важливих галузей національної економіки і впровадження організаційно-управлінських засобів залучення до формування Стратегії широкого кола зацікавлених суб'єктів (с. 160).

Наукове та практичне значення роботи і використання результатів дисертації. Наукова значущість дисертаційної роботи Шакіної Н.А. визначається поглибленням теоретичних положень, вдосконаленням методичних підходів і організаційних засад стратегічного управління науково-технічним розвитком країни в умовах загострення глобальної конкуренції. Зокрема, автором розвинуто понятійно-категоріальний апарат національної економіки за рахунок уточнення змісту поняття «науково-технічний розвиток країни»; запропоновано функціональну модель стратегічного управління науково-технічним розвитком, яка представляє концептуальну основу формування, реалізації та управління науково-технічним розвитком країни в цілому; узагальнено і конкретизовано фактори глобальної конкуренції, що мають бути враховані у процесі стратегічного управління НТР.

Практична цінність результатів дисертаційного дослідження зумовлена можливістю застосування їх в діяльності державних, регіональних, галузевих органів управління, а також органів місцевого самоврядування при формуванні стратегій науково-технічного розвитку суб'єктів макро-, мезо- і мікроекономічного рівнів. Практична цінність висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується їх впровадженням у діяльність:

Українського національного комітету міжнародної торгової палати в процесі реалізації програми «Партнерство Країн» в рамках стратегічного пріоритету програми «Сприяння підвищенню конкурентоспроможності національних підприємств» (довідка від 13.11.2015 р. № 916);

Покровської міської ради у контексті реалізації «Програми науково-технічного розвитку Донецької області на період до 2020 року» (довідка від 10.10.2016 р. № 2016/8п).

Окремі результати дисертаційної роботи, що мають теоретичний і методичний характер, впроваджено у навчальний процес ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» МОН України при викладанні дисциплін «Стратегічне управління», «Інноваційний маркетинг» і «Маркетингові стратегії» (довідка від 01.09.2016 р. № 18/04).

Структура, стиль викладу та мова дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Шакіної Н.А. являє собою закінчене наукове дослідження у відповідності до поставлених завдань. Дисертація має класичну структуру, матеріали дисертації викладені державною мовою, стиль викладення та подача матеріалу дослідження є логічними, послідовними та зв'язаними єдиною цільовою спрямованістю. Мова дисертації характеризується науковим стилем, лаконічністю, науковою коректністю. Оформлення дисертації в цілому відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів.

Зміст автореферату відповідає основним положенням, висновкам і рекомендаціям дисертаційної роботи.

Повнота викладу основних положень, висновків і рекомендацій, поданих у дисертації, в опублікованих працях. Основні результати, що отримані у дисертації, повністю викладені у 19 наукових працях, з яких 2 колективних монографії, 9 статей у фахових наукових виданнях (у т.ч. 2 статті в виданнях, що індексуються у міжнародних наукометричних базах),

8 публікацій у матеріалах конференцій. Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Всі наукові результати, які викладені в дисертації і виносяться на захист, отримані автором особисто. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використані лише ті ідеї і положення, які належать особисто автору.

Дискусійні положення і зауваження. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу в цілому, варто звернути увагу і на її окремі недоліки та дискусійні моменти, які полягають у такому.

1. Не можна цілком погодитися з думкою автора про те, що державні гарантії і протекціонізм як інструменти державного управління науково-технічним розвитком країни слід відносити до драйверів національної конкурентоспроможності (с. 35, рис. 1.3). Як свідчить зарубіжний досвід, такі інструменти і важелі використовуються саме для підтримки недостатньо конкурентоспроможних галузей і сфер діяльності.

2. Незрозумілою залишилася пропозиція автора щодо втілення «національної інноваційної системи» як державної структури, що органічно виробляє комплекс інституційних, правових та економічних заходів щодо технологічних змін (с. 107). Таке тлумачення поняття національної інноваційної системи вважаємо некоректним і таким, що не відповідає його змісту.

3. Модель мотиваційного механізму науково-технічного й інноваційного розвитку України, представлена на с. 124 (рис. 3.6), має надто загальний характер і потребує доопрацювання в частині його структури й організаційно-методичних засад реалізації.

4. Потребує більш детального обґрунтування теза щодо «децентралізації державного управління науково-технічним розвитком шляхом формування та впровадження відповідного механізму дій за рахунок

передачі на місцевий рівень державних повноважень у зв'язку зі змінами умов науково-технічного розвитку регіонів» (с. 150). На нашу думку, це може створити загрозу дотримання принципу забезпечення загальнодержавних інтересів у процесі науково-технічного розвитку.

5. Не піддаючи сумніву результати дослідження моделі впливу основних факторів НТР на обсяги ВВП (с. 83-84), не можемо цілком погодитися з висновком про те, що «в Україні на часі не абстрактні теоретичні роботи, а прикладні, що мають подальше безпосереднє впровадження у виробництво». НІС України є системою з повним циклом наукових розробок, і збереження і нарощування потенціалу фундаментальної науки є важливим завданням держави, що забезпечується, в тому числі, пріоритетним бюджетним фінансуванням фундаментальних досліджень. У даному випадку, на нашу думку, реформуванню має підлягати механізм трансформування фундаментальних знань у науково-технічні й інноваційні розробки.

Наведені дискусійні положення та зауваження відображають у своїй більшості рекомендації, які б дозволили розкрити додаткові аспекти досліджуваної проблематики, і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Шакіної Н.А.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і загальний висновок. Дисертація Шакіної Наталії Анатоліївни «Стратегія управління науково-технічним розвитком України за умов глобальної конкуренції» є завершеним самостійним науковим дослідженням, результати якого мають теоретичне і практичне значення і характеризується науковою новизною. Результати дисертації розв'язують важливе наукове питання щодо формування і реалізації Стратегії управління науково-технічним розвитком України в умовах глобалізованого конкурентного середовища.

Отримані дисертантом основні теоретико-методичні положення і висновки чітко сформульовані. Проведене дослідження підтверджує належний рівень наукової зрілості та професійної підготовки дисертанта.

Дисертаційна робота за обсягом проведених досліджень, науковим рівнем, змістом, прикладною значущістю і оформленням відповідає пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями згідно з Постановою від 19 серпня 2015 р. № 656), а дисертант Шакіна Наталія Анатоліївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
науково-дослідного сектору
Донбаської державної машинобудівної
академії МОН України
(м. Краматорськ),

О.С. Харченко

Підпис С.О. Харченко засвідчую:

Проректор з наукової роботи,
управління розвитком та міжнародних зв'язків,
д-р хім. наук, професор

М.А. Турчанін